

Petőfi Gyomán?

Kocsit kért Berényig/ Vállra vették Petőfit

Még nincs emléktáblája

Igen. Petőfi Gyomán. Amikor találkoztam ezzel az állítással, hihetetlennek tűnt. Bocsátassék most meg nekem a kételkedés, hiszen annyian és annyi helyen „látták” Segesvár után is, hogy az a mai technikai viszonyok között is lehetetlen volna. A nemzet nem akart belenyugodni, hogy elveszítette nagy fiát, ezért tovább élte a legendák szárnyán.

A gyomai színhagyomány is foglalkozott vele – nem alaptalanul. Igaz, hogy a valóságot kicsit túlszínezve, kibővítve. Az erre vonatkozó egyetlen hitelesnek tűnő forrás Petrich Sámuel – Orlay Petrich Soma édesapja – feljegyezte, amelyet a Vasárnapi Újság 1895. évi 22. szám 351. lapján Baráth Ferenc közöl. Ezt veszi át Hatvany Lajos és az Így élt Petőfi c. hatalmas munkájában – melynek harmadik kiadásából, a második kötet 764. oldaláról idézem az alábbiakat:

„Július hóban, amikor Mezőberénybe jött Petőfi családostul, Gyomának jött.

Amikor Gyomára érkezett, azon kocsis tovább nem vitte, s így bement Gyoma városházához, ottan a cselédtől kérdezte a jegyző úr hollétét. A cseléd mondta, hogy bent van a szobában és a bíró is. Petőfi belépvén a szobába köszönt; a köszönést elfogadták. Bíró uram a szobában az egyik oldalon, a lócán hevert, a jegyző a másik lócán, s a köszönés elfogadása után sem kelt fel egyik sem. Petőfi megkérte a jegyzőt, hogy ha lehetséges, lennének szívesek neki egy forspontos kocsit adni Mezőberényig. A jegyző kérést tett bíró uramhoz, van-e heverő forspontos? A bíró félvállról felelte: „Bizony nem igen van itt most.” Ekkor a jegyző így szólt Petőfihez: „Van-e az úrnak igazolványa?” Petőfi általadta igazolványát. A mint a jegyző bele pillantott, hirtelen felugrott, szaladt bíró uramhoz, azt lerántotta a lóczáról a fekvéséből, s ilyen szavakkal szólott hozzá: „Keljen fel bíró uram, teremtettét, Petőfi Sándor áll előttünk. Dehogy nem adunk, ha kell, akár tízet is.” A dobost azonnal elküldték a városba kidobolni, hogy itt van Petőfi Sándor. „Hol a kocsija?” kérdék Petőfit. Mondta, hogy kint, a piacon van. Akkor a bíró, a jegyző, meg több érdemes urak megfogták kocsiját, és maguk húzták be a városház udvarába. Rövid idő alatt tele volt a városház udvara néppel. Petőfit érdemes urak vállaikra vették, a nép között hordták, és minden oldalról éljenezték. Majd egy magas állványra felemelték, ahonnét hosszú beszédet tartott a népnek. Több órai mulatás után kocsira ült családostul, s a város lovain hozták el Mezőberénybe.*

— Ezeket maga Petőfi Sándor beszélte el nekem, akkoriban nálam létekor. Az akkori gyomai jegyző neve Csatt.”

** A feljegyzés keletkezésekor „időtöltés” értelemben használják.

Harmincegy évvel korábbi Baráth Ferenc közlésénél a Zilahy Károly: Petőfi életrajza, amelyben azt is tudni véli, hogy a gyomaiak képviselőjükké akarták volna választani. Csodálatos elégtétel lett volna az élettől a szabadszállási kudarc után, amelymélységes csalódást okozott számára. A nép, amelyet felemelni, megváltani akart:

*„... vadállatként rohant az ifjúhoz,
Kit tegnap még atyjának nevezett,
S reá parancsolt, holnap ilyen tájig
Ha itt látják, tüstént agyon verik.”*

Többek közt így – és ez az önéletrajzi elem is beépül az Apostolba. Hatvany Lajos vitatkozik a jelölés lehetőségével, arra hivatkozva, hogy ekkorra Petőfi már elrontotta dolgát a kormánnyal, hadvezetőséggel, sajtóval. Szerinte a gyomaiak mindezt ismerhették, miért is ne ismerhették volna? Ezért aztán biztos, hogy ők is elítélték a költőt. A nagy dokumentarista iránt érzett tisztelet mellett is szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a nép érzelmeiben nem szabad logikát keresni. Más mércével mér, mint a „hivatalos” szervek. Néha csak azért is. Hogyne tett volna ezt meg kedvenc fia esetében. Ez a szeretet mintha mára – a késő utódok esetében már nem élne, vagy halványulna. Mai napig sincs emléktáblája.

Pedig a városháza falán még van hely. Hátha akkor az 1848-as szabadságharc centenáriumi emléktáblájára is jutna egy koszorú, ha az övé oda kerülne mellé.

Mert most, 1990. március 15-én csak az a megfakult dísztelenkedett rajta, amit talán a múlt évben a Vértanúk Napján akasztottak rá.

Szarvas már megörökítette az emlékét a hajdani Bárány-fogadó falán. (Azonos a Szabadság úton lévő egészségházzal.)

Mezőberény Orlay Petrich Somáéval együtt őrzi a költő ott tartózkodásának emlékét, s Németh László Petőfi Mezőberényben c. drámája ezt csak erősíti.

Mikor volt tehát akkor pontosan a nevezetes esemény? Egyes adatok 1849. július 4-re esküsznek.

A Hatvany által közöltek szerint július 3-án indul családotól Pestről Mezőberénybe. Szolnokig vasúton jönnek, majd kecskeméti kitérővel, szarvasi és gyomai megállással értek célba. A megtett távolságot figyelembe véve – a július 5-i dátumnak hihetünk.

Ezt már a fentebb említett Petrich Sámuel-féle feljegyzés is megerősíti, mely szerint: „1849. július 5-én Petőfi Sándor, neje, Zoltán fia és annak szoptatós dajkája érkeztek

meg Mezőberénybe, Petrich Sámuel házához, s ottan laktak.” Márpedig, ha ez igaz, akkor Gyomán csak ennek a napnak a délutánján lehettek.

Az tehát, hogy itt járt Petőfi – tény. Remélem, hogy szűkkeblű, pártharcok zsivalyától hangos világunkban megmoccan valahol a lokálpatriotizmus is bennünk. Ennél többet – főleg névadás – nem javasolnék, mert az egyik legjobban megterhelt név ma a magyarság körében itthon és határainkon túl is.

(debreceni)